

לשכת רואי חשבון בישראל

תקן ביקורת 95^(*)

ב ד ב ר

הנחיות ליישום תקני ביקורת בסביבה
של סחר אלקטרוני (E-COMMERCE)

תוכן העניינים

סעיפים

5 - 1	מבוא
7 - 6	מיומנות מקצועית
17 - 8	הכרת העסק
23 - 18	זיהוי סיכונים
33 - 24	שיקולי בקרה פנימית
35 - 34	השפעת רשומות אלקטרוניות על ראיות הביקורת
37 - 36	שינויים בתקנים אחרים
38	תחילה

^(*) תקן ביקורת זה אושר על ידי הוועדה לתקני ביקורת ונוהלי ביקורת ב-18.7.06 ועל ידי המועצה המקצועית ב-27.6.06 ופרסמו אושר על ידי הוועד המרכזי בהתאם להחלטתו מיום 23.7.2006

1. תקן ביקורת זה מבוסס על IAPS מס' 1013 של הפדרציה הבינלאומית של רואי החשבון (איפ"ק):

"Electronic Commerce - Effect on the Audit of Financial Statements"

מטרת תקן ביקורת זה היא להנחות את רואה החשבון המבקר (להלן "המבקר") ביישום תקני ביקורת, כאשר הגוף המבוקר עוסק בפעילות מסחרית המתבצעת באמצעות מחשבים המקושרים ביניהם ברשת ציבורית; כגון האינטרנט¹ (סחר אלקטרוני).

2. תקן ביקורת זה מפרט נושאים ספציפיים, שיסייעו למבקר בהערכת החשיבות של הסחר האלקטרוני לפעולותיו העסקיות של הגוף המבוקר, והשפעת הסחר האלקטרוני על אומדן המבקר את הסיכונים, כדי לגבש חוות דעת על הדוחות הכספיים. תפקיד המבקר אינו לחוות דיעה או לספק ייעוץ לגבי המערכות או פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר.

3. תקשורת ועסקאות ברשתות באמצעות מחשבים אינם מאפיינים חדשים של הסביבה העסקית. לדוגמה, תהליכים עסקיים כרוכים לא אחת באינטראקציה עם מחשב מרוחק, שימוש ברשתות מחשבים או חילופי נתונים אלקטרוניים (EDI)². ואולם, השימוש הגדל באינטרנט לסחר אלקטרוני בין עסקים לצרכנים, בין עסקים לעסקים, בין עסקים לרשויות ובין עסקים לעובדים יוצר מרכיבי סיכון חדשים שהגוף המבוקר חייב להתמודד עימם ואשר על המבקר לשקול בתכנון וביצוע ביקורת של הדוחות הכספיים.

4. האינטרנט היא רשת עולמית של רשתות מחשבים. זוהי רשת ציבורית משותפת, המאפשרת תקשורת עם ישויות ופרטים אחרים ברחבי העולם. כל מחשב המחובר לאינטרנט יכול לתקשר עם כל מחשב אחר המחובר לאינטרנט. האינטרנט היא רשת ציבורית, בניגוד לרשת פרטית המאפשרת גישה רק לאנשים או ישויות שקיבלו הרשאה לשם כך. השימוש ברשת ציבורית יוצר סיכונים מיוחדים שעל הגוף המבוקר להתמודד עימם. גידול הפעילות באינטרנט ללא תשומת לב מצד הגוף המבוקר לסיכונים אלה, עלול להשפיע על אומדן הסיכונים על-ידי המבקר.

¹ מרשתת.

² Electronic Data Interchange = EDI.

5. למרות שתקן ביקורת זה מתייחס למצבים, שבהם הגוף המבוקר עוסק בפעילות מסחרית ברשת ציבורית (כגון האינטרנט), חלק גדול מההנחיות שתקן ביקורת זה מכיל ניתנות ליישום גם במצבים שבהם הגוף המבוקר משתמש ברשת פרטית. ההנחיות לא נועדו לטפל בכל סוגיות הביקורת המתייחסות לגופים מבוקרים מסוג זה.

מיומנות מקצועית

6. רמת המיומנות המקצועית, הדרושה להבנת השפעת הסחר האלקטרוני על הביקורת, משתנה בהתאם לרמת המורכבות של פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר. על המבקר לשקול - האם צוות הביקורת מצוייד בכישורים וידע מתאימים בתחומי מ"מ³ ועסקי אינטרנט כדי לבצע את הביקורת. כאשר לסחר האלקטרוני נודעת השפעה מהותית על עסקי הגוף המבוקר, דרושה רמת ידע נאותה במ"מ ועסקי האינטרנט כדי:

- להבין, בהתאם להשפעתם על הדוחות הכספיים, את:
 - אסטרטגיית ופעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר.
 - הטכנולוגיה המשמשת - כדי לבצע את פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, ואת הכישורים והידע במ"מ של עובדי הגוף המבוקר.
 - הסיכונים הכרוכים בשימוש של הגוף המבוקר בסחר אלקטרוני ואת גישתו של הגוף המבוקר לניהול סיכונים אלה, ובמיוחד את נאותות מערכת הבקרה הפנימית, לרבות תשתית האבטחה ואמצעי הבקרה הקשורים כפי שהם משפיעים על תהליך הדיווח הכספי.
- לקבוע את האופי, העיתוי וההיקף של נהלי הביקורת ולהעריך את ראיות הביקורת.
- לשקול את השפעת תלותו של הגוף המבוקר בפעילויות סחר אלקטרוני על יכולתו להמשיך לפעול כעסק חי.

³ מ"מ = מערכת מידע ממוחשבת.

7. בנסיבות מסויימות, המבקר עשוי להסתייע במומחה, למשל כאשר המבקר מוצא לנכון לבחון את אמצעי הבקרה על-ידי ניסיונות לפרוץ את רובדי האבטחה של המערכת של הגוף המבוקר (בדיקת פגיעות (Vulnerability) או חדירה (Penetration)). כאשר המבקר מסתייע בעבודת מומחה, עליו לנקוט נהלים והנחיות מתאימים לצורך הסתייעותו זו, בהתאם לאמור בגילוי הדעת בדבר "הסתמכות על מומחים".

הכרת העסק

8. הידע של המבקר על העסק הינו חיוני להערכת החשיבות של סחר אלקטרוני לפעולותיו העסקיות של הגוף המבוקר, ועשוי להשפיע על סיכון הביקורת. על המבקר לשקול שינויים בסביבה העסקית של הגוף המבוקר - הניתנים לייחוס לסחר אלקטרוני, וסיכונים עסקיים של סחר אלקטרוני - שזוהו כמשפיעים על הדוחות הכספיים. למרות שהמבקר משיג מידע זה מבירורים עם האחראים לדיווח כספי, מועיל גם לערוך בירורים עם הגורמים המעורבים באופן ישיר בפעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, כגון מנהל מערכות המידע הראשי או נושא תפקיד מקביל לו. בהשגה או עדכון של ידע על עסקי הגוף המבוקר, על המבקר לשקול, בין היתר, בהקשר של ההשפעה על הדוחות הכספיים, את:

- פעילויות העסקיות של הגוף המבוקר והענף (סעיפים 9-11);
- אסטרטגיית הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר (סעיף 12);
- היקף פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר (סעיפים 13-15) וכן -
- הסדרי המיקור חוץ (Outsourcing) של הגוף המבוקר (סעיפים 16-17);

כל אחד מאלה יידון להלן.

הפעילויות העסקיות של הגוף המבוקר והענף

9. פעילויות סחר אלקטרוני עשויות להתבצע כהשלמה לפעילות העסקית המסורתית של הגוף המבוקר. לדוגמה, הגוף המבוקר עשוי להשתמש באינטרנט כדי למכור מוצרים רגילים (כגון, ספרים או תקליטורים), הנשלחים בשיטות מסורתיות על-סמך עסקה שבוצעה באינטרנט. להבדיל, סחר אלקטרוני עשוי לייצג קו עסקים חדש והגוף המבוקר יכול להשתמש באתר האינטרנט שלו כדי למכור ולספק מוצרים דיגיטליים (כגון, תוכנות, תמונות דיגיטליות) דרך האינטרנט.
10. לאינטרנט אין גבולות גיאוגרפיים ברורים וקבועים כגון אלה המאפיינים עד היום את המסחר הפיזי בסחורות ושירותים. במקרים רבים, במיוחד כאשר ניתן לספק את הסחורות או השירותים באמצעות האינטרנט, הסחר האלקטרוני מצמצם או מבטל לחלוטין רבות מהמגבלות שיוצרים הזמן והמרחק.
11. ענפים מסויימים נוטים יותר להשתמש בסחר אלקטרוני, ולפיכך הסחר האלקטרוני בענפים אלה נמצא בשלב התפתחות מתקדם יותר. כאשר הענף של הגוף המבוקר מושפע במידה רבה מסחר אלקטרוני באינטרנט, הסיכונים העסקיים העשויים להשפיע על הדוחות הכספיים עלולים להחמיר.

אסטרטגיית הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר

12. אסטרטגיית הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, לרבות הדרך שבה הוא משתמש בטכנולוגיית מידע לצורך סחר אלקטרוני ואמידתו את רמות הסיכון, עשויים להשפיע על אבטחת הרישומים הפיננסיים, השלמות והאמינות של המידע הפיננסי המופק. נושאים העשויים להיות רלוונטיים למבקר, הבוחן את אסטרטגיית הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, בהקשר של הבנת סביבת הבקרה, כוללים, בין היתר:
- מעורבות המופקדים על בקרת העל בגוף המבוקר באשר לבחינת ההתאמה, בין פעילויות הסחר האלקטרוני, לבין האסטרטגיית העסקית הכוללת של הגוף המבוקר.
 - האם הסחר האלקטרוני תומך בפעילות חדשה של הגוף המבוקר, או האם הוא מיועד לייעל פעילויות קיימות, או לחדור לשווקים חדשים עבור פעילויות קיימות.

- מקורות הכנסה עבור הגוף המבוקר וכיצד הם משתנים (לדוגמה, האם הגוף המבוקר פועל כיצרן או סוכן של הסחורות והשירותים הנמכרים).
- הערכת ההנהלה את האופן שבו הסחר האלקטרוני ישפיע על רווחי הגוף המבוקר ועל דרישותיו הכספיות.
- גישת ההנהלה לסיכון וכיצד גישה זו משפיעה על פרופיל הסיכון של הגוף המבוקר.
- המידה שבה ההנהלה זיהתה הזדמנויות, סיכונים ואמצעי בקרה מתאימים לסחר אלקטרוני, כחלק מהאסטרטגיה, או האם הסחר האלקטרוני הוא התפתחות אד-הוק בתגובה להזדמנויות וסיכונים כאשר הם נוצרים.

היקף פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר

13. גופים מבוקרים שונים משתמשים בסחר אלקטרוני בדרכים שונות; לדוגמה, אפשר להשתמש בסחר אלקטרוני כדי:

- לספק מידע על הגוף המבוקר ופעילויותיו והצגת מידע זה לרשות צדדים שלישיים; כגון: משקיעים, לקוחות, ספקים ועובדים.
- לבצע עסקאות עם לקוחות קיימים, כאשר העסקאות מוזנות באמצעות האינטרנט.
- להשיג גישה לשוקים ולקוחות חדשים, על-ידי אספקת מידע ויכולת עיבוד עסקאות באינטרנט.
- לגשת לספקי שירותי יישומים (ASPs)⁴.
- ליצור מודל עסקי חדש.

14. היקף השימוש בסחר אלקטרוני משפיע על אופי הסיכונים שיטופלו על-ידי הגוף המבוקר. סוגיות אבטחה עשויות להתעורר כל אימת שיש לגוף המבוקר אתר אינטרנט. אף כאשר אין גישה אינטראקטיבית לצד שלישי, גם דפי מידע בלבד עשויים להוות נקודת גישה לרישומים הכספיים של הגוף המבוקר. תשתית האבטחה ואמצעי הבקרה הקשורים אמורים להיות נרחבים יותר - כאשר אתר האינטרנט משמש לביצוע עסקאות עם שותפים עסקיים, או כאשר המערכות משולבות באופן הדוק (ראה רציפות תהליכים סעיפים 31-33).

⁴ Application Service Providers = ASPs.

15. כאשר הגוף המבוקר מגדיל את מעורבותו בסחר אלקטרוני ומערכותיו הפנימיות נעשות משולבות ומורכבות יותר, גדלה הסבירות, כי הדרכים החדשות לביצוע עסקאות תהיינה שונות מהצורה המסורתית של הפעילות העסקית, ושייווצרו סוגי סיכונים חדשים.

הסדרי המיקור חוץ של הגוף המבוקר

16. גופים מבוקרים רבים חסרים את המומחיות הטכנית הדרושה להקמה והפעלה של מערכות פנימיות, הדרושות לביצוע סחר אלקטרוני. גופים מבוקרים אלה עשויים להיות תלויים בספקי שירות כגון: ספקי שירותי גישה לאינטרנט (ISPs)⁵, ספקי שירותי יישום (ASPs) המספקים את רוב, או כל דרישות טכנולוגיית המידע לסחר אלקטרוני. הגוף המבוקר עשוי גם להשתמש בספקי שירות לפעילויות אחרות בנוגע לפעילויות הסחר האלקטרוני שלו; כגון: מילוי הזמנות, משלוח סחורות, הפעלת מוקדי שיחות ופונקציות חשבונאיות מסויימות.

17. כאשר הגוף המבוקר נעזר בספק שירות; מדיניות, נהלים ורישומים שונים, המשמשים את ספק השירות עשויים להיות רלוונטיים לביקורת הדוחות הכספיים של הגוף המבוקר. על המבקר לשקול את הסדרי המיקור חוץ, שבהם משתמש הגוף המבוקר, כדי לזהות - כיצד הגוף המבוקר מגיב לסיכונים, הנובעים מהפעילויות שהועברו למיקור חוץ.

זיהוי סיכונים

18. ההנהלה ניצבת בפני סיכונים עסקיים רבים, הקשורים לפעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, לרבות:

- פגיעה במהימנות (integrity) העסקאות, אשר השפעתה עלולה לגדול עקב היעדר נתיבי ביקורת נאותים, המתועדים על-גבי נייר או באמצעים אלקטרוניים.
- סיכוני אבטחה של סחר אלקטרוני, לרבות התקפות וירוסים ופוטנציאל לתרמית מצד לקוחות, עובדים ואחרים, באמצעות גישה בלתי-מורשית.

⁵ Internet Service Providers = ISPs.

- מדיניות חשבונאית בלתי הולמת, הקשורה למשל להיוון הוצאות; כגון, עלויות פיתוח אתר אינטרנט, הבנה שגויה של הסדרים חוזיים מורכבים, תרגום מטבעות זרים, הפרשות לאחריות או החזרות, וסוגיות הכרה בהכנסה.
- אי-עמידה בדרישות מיסוי ודרישות חוקיות ופיקוח אחרות, במיוחד כאשר עסקאות הסחר האלקטרוני באינטרנט מבוצעות בין מדינות.
- אי-יכולת להבטיח, כי חוזים שנחתמו באמצעים אלקטרוניים בלבד הינם מחייבים.
- שימוש נרחב בסחר אלקטרוני ככלי לניהול מערכות עסקיות משמעותיות או ביצוע עסקאות אחרות באינטרנט.
- כשלים או "נפילות" של מערכות ותשתית.

19. הגוף המבוקר מתמודד עם סיכונים עסקיים מסויימים הנובעים מסחר אלקטרוני באמצעות יישום תשתית אבטחה מתאימה ואמצעי בקרה קשורים, אשר בדרך כלל כוללים אמצעים שנועדו:

- לאמת את זהות הלקוחות והספקים.
- להבטיח את מהימנות (integrity) העסקאות.
- להשיג הסכמה על תנאי המסחר, לרבות הסכמה על תנאי משלוח ואשראי ותהליכי יישוב מחלוקות, העשויים לעסוק במעקב אחר עסקאות, ונהלים שיבטיחו שמי מהצדדים לעסקה לא יוכל לאחר-מכן להכחיש את מתן הסכמתו לתנאים שסוכמו (נהלי אי-הכחשה non-repudiation).
- השגת תשלום מלקוחות או כינון אמצעי אשראי מאובטחים.
- כינון פרוטוקולי הגנת פרטיות ומידע.

20. על המבקר להשתמש בידע שהושג על העסק, כדי לזהות את האירועים, העסקאות והנהלים, הקשורים לסיכונים עסקיים, הנובעים מפעילויות סחר אלקטרוני של הגוף המבוקר, אשר לשיקולו של המבקר עשויים להוביל להצגה מוטעית מהותית בדוחות הכספיים, או שיש להם השפעה מהותית על נהלי הביקורת או על דוח רואה החשבון המבקר.

סוגיות חוק ופיקוח

21. לא קיימת מסגרת משפטית בינלאומית כוללת לסחר אלקטרוני ותשתית יעילה שתתמוך במסגרת זו. יחד עם זאת, הן קיימות באופן חלקי והן שונות זו מזו בתחומי השיפוט השונים. על ההנהלה לשקול סוגיות חוק ופיקוח, הקשורות לפעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר; למשל, האם לגוף המבוקר יש מנגנונים הולמים להכרה בחבויות מס, במיוחד מסי הכנסה או ערך מוסף, בתחומי שיפוט שונים. גורמים העשויים ליצור מסיים על עסקאות סחר אלקטרוני, כוללים, בין היתר, את המקום, אשר:
- בו הגוף המבוקר רשום באופן חוקי;
 - בו הוא מבצע את פעולותיו הפיזיות;
 - בו ממוקם שרת האינטרנט שלו;
 - ממנו מסופקים הסחורות והשירותים;
 - בו ממוקמים לקוחותיו או שבו מסופקים הסחורות והשירותים.

כל אחד מאלה עשוי להיות בתחום שיפוט שונה. עובדה זו יוצרת סיכון לאי-הכרה נאותה במסים, החלים על עסקאות בין מדינות.

22. סוגיות חוק או פיקוח, העשויות להיות רלוונטיות במיוחד לסביבת סחר אלקטרוני, כוללות, בין היתר:

- ציות לדרישות ארציות ובינלאומיות להגנת הפרטיות;
- ציות לדרישות ארציות ובינלאומיות של ענפים בפיקוח;
- יכולת אכיפת חוזים;
- החוקיות של פעילויות מסויימות, למשל הימורים באינטרנט;
- הסיכון להלבנת הון;
- הפרת זכויות קניין רוחני;

23. בעת תכנון וביצוע נהלי ביקורת, הערכה ודיווח על תוצאות הביקורת, המבקר יכיר בכך שאי-ציות מצד הגוף המבוקר לחוקים ותקנות עשוי להשפיע באופן מהותי על הדוחות הכספיים. כמו-כן, על-מנת לתכנן את הביקורת, על המבקר להשיג הבנה כללית של המסגרת המשפטית והפיקוחית, החלה על הגוף המבוקר ועל הענף, וכיצד הגוף המבוקר מציית למסגרת זו. בנסיבות המסויימות של הגוף המבוקר, עשויה מסגרת זו לכלול סוגיות משפט ופיקוח מסויימות הקשורות לפעילויות סחר אלקטרוני. למרות שלא ניתן לצפות שהביקורת תאתר אי-ציות לכל החוקים והתקנות, המבקר נדרש לפעול לזיהוי מקרים של אי-ציות לאותם חוקים ותקנות, אשר אי-ציות להם חייב להיות מובא בחשבון בהכנת דוחות

כספיים. כאשר מתעוררת סוגיה חוקית או פיקוחית, אשר לדעת המבקר עשויה להוביל להצגה מוטעית מהותית בדוחות הכספיים, או להשפיע מהותית על נהלי הביקורת או דוח רואה החשבון המבקר, על המבקר לשקול את תגובת ההנהלה לסוגיה. במקרים מסויימים, כאשר שוקלים סוגיות משפטיות ופיקוחיות, הנובעות מפעילות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר, עשוי להידרש יועץ משפטי בעל מומחיות בנושאי סחר אלקטרוני.

שיקולי בקרה פנימית

24. אמצעי הבקרה הפנימית יכולים להקטין את מרבית הסיכונים, הכרוכים בפעילויות סחר אלקטרוני. על המבקר לבחון את סביבת הבקרה ונהלי הבקרה, שהגוף המבוקר יישם על פעילויות הסחר האלקטרוני שלו, לפי מידת הרלוונטיות שלהם למצגים בדוחות הכספיים. בנסיבות מסויימות, למשל כאשר מערכות הסחר האלקטרוני מייצרות תנועות רבות באופן אוטומטי, כאשר נפחי העסקאות גדולים, או כאשר ראיות אלקטרוניות הקשורות לנתבי הביקורת אינן מספקות, המבקר עשוי לקבוע שלא ניתן להפחית את סיכון הביקורת לרמה נאותה באמצעות בדיקות מבססות בלבד. בנסיבות כאלו, מקובל לא אחת להשתמש בטכניקות ביקורת ממוחשבות (CAATs)⁶.

25. בנוסף לטיפול בסוגיית האבטחה, מהימנות (integrity) העסקאות ורציפות התהליכים הנדונים להלן, ההיבטים הבאים של הבקרה הפנימית הינם רלוונטיים במיוחד, כאשר הגוף המבוקר עוסק בסחר אלקטרוני:

- שמירה על מהימנות (integrity) נהלי הבקרה בסביבת סחר אלקטרוני, המשתנה במהירות.
- הבטחת גישה לרשומות רלוונטיות - לצורכי הגוף המבוקר ולמטרת הביקורת.

אבטחה

26. תשתית האבטחה של הגוף המבוקר, ואמצעי הבקרה הקשורים אליו, מהווים מרכיב חשוב במיוחד של מערך הבקרה הפנימית,

⁶ Computer Assisted Audit Techniques=CAATs.

כאשר צדדים חיצוניים יכולים לגשת למערכת המידע של הגוף המבוקר באמצעות רשת ציבורית, כגון האינטרנט. המידע נחשב למאובטח, כאשר דרישות ההרשאה (authorization), אימות הזהות (authenticity), החיסיון (Confidentiality), המהימנות (integrity), האי-הכחשה (non-repudiation) והזמינות (availability) מתמלאות.

27. באופן רגיל, הגוף המבוקר מטפל בסיכוני אבטחה, הקשורים לרישום ועיבוד עסקאות סחר אלקטרוני באמצעות תשתית האבטחה שלו ואמצעי הבקרה הקשורים אליו. תשתית האבטחה ואמצעי הבקרה יכולים לכלול מדיניות אבטחת מידע, הערכת סיכונים לאבטחת המידע, תקנים, אומדנים ונהלים, אמצעים פיזיים ולוגיים [כגון, זיהוי משתמשים, סיסמאות וחומות אש (Firewall)]. על המבקר לשקול את הנושאים הבאים, בהתאם למידת הרלוונטיות שלהם למצגים שבדוחות הכספיים:

- שימוש אפקטיבי בחומות אש ובתוכנת הגנה מפני וירוסים - להגנת מערכות הגוף המבוקר מכניסת תוכנה, נתונים או חומר אחר בפורמט אלקטרוני שהינם בלתי-מורשים או מזיקים.
- שימוש אפקטיבי בהצפנה, לרבות שמירת הפרטיות והאבטחה של תשדורות באמצעות, למשל, בקרה ושמירה על מפתחות פענוח והצפנה.
- פיקוח על פיתוח ויישומן של המערכות התומכות בפעילויות סחר אלקטרוני.
- האם אמצעי הבקרה הקיימים ממשיכים להיות אפקטיביים לנוכח שימוש בטכנולוגיות חדשות לתקיפת מערך אבטחת הרשת הציבורית.
- האם מערכת הבקרה הפנימית תומכת בנהלי הבקרה המיושמים. למשל, למרות שנהלי בקרה מסויימים (כגון, מערכות הצפנה המבוססות על תעודות דיגיטליות) הם מתקדמים מבחינה טכנית, הם אינם אפקטיביים, כאשר הם מיושמים בסביבת בקרה שאינה הולמת.

מהימנות (integrity) העסקאות

28. על המבקר לשקול את השלמות (completeness), הדיוק (accuracy), הזמינות (timeliness) וההרשאה (authorization) של המידע הנוצר לצורך תיעוד ועיבוד ברשומות הכספיות של הגוף המבוקר [מהימנות (integrity) העסקאות]. האופי ורמת התחכום של פעילויות הסחר האלקטרוני של הגוף המבוקר משפיעים על

אופי והיקף הסיכונים הקשורים לתיעוד ועיבוד עסקאות סחר אלקטרוני.

29. נהלי ביקורת המתייחסים למהימנות (integrity) המידע במערכת החשבונאית של עסקאות הסחר האלקטרוני, עוסקים בעיקר בהערכת אמינותן (reliability) של המערכות, המשמשות לקליטה ועיבוד מידע זה. במערכת מתוחכמת, פעולת המקור, כמו למשל קבלת הזמנה מלקוח באמצעות האינטרנט, תפעיל אוטומטית את כל השלבים האחרים בעיבוד העסקה. לפיכך, בניגוד לנהלי ביקורת של פעילויות עסקיות אחרות (אשר באופן רגיל מתמקדות בנפרד בתהליכי בקרה הקשורים לכל שלב של קליטת העסקה ותיעודה), נוהל ביקורת לסחר אלקטרוני מתוחכם יתמקד על פי רוב באמצעי בקרה אוטומטיים, הקשורים למהימנות (integrity) העסקאות עם קליטתן, ועיבודן האוטומטי מיד לאחר מכן.

30. אמצעי הבקרה הקשורים למהימנות (integrity) העסקאות בסביבת סחר אלקטרוני מיועדים בדרך כלל לצורך, לדוגמה:

- אימות הקלט;
- מניעת כפילות או השמטת עסקאות;
- הבטחה שתנאי המסחר סוכמו לפני עיבוד ההזמנה, לרבות תנאי אספקה ואשראי, העשויים לדרוש למשל את קבלת התשלום עם הגשת ההזמנה;
- הבחנה בין לקוחות הסוקרים את ההיצע לבין לקוחות שמגישים הזמנות, להבטיח שהצד השני לעסקה לא יוכל להכחיש לאחר מכן את מתן הסכמתו לתנאים מסויימים (אי הכחשה), ובמקרה הצורך, להבטיח שהעסקאות נעשות עם צדדים מאושרים;
- מניעת עיבוד לא שלם על-ידי וידוא שכל השלבים הושלמו ותועדו (למשל, בעסקה בין עסק לצרכן: ההזמנה התקבלה, התשלום התקבל, הסחורות/שירותים סופקו והמערכת החשבונאית עודכנה), או דחיית ההזמנה - אם לא הושלמו כל השלבים;
- הבטחת הפצה נאותה של פרטי העסקה לכל המערכות ברשת (למשל, כאשר הנתונים נאספים באופן ריכוזי ומועברים למנהלי משאבים שונים לצורך ביצוע העסקה);
- הבטחת שמירה, גיבוי ואבטחה נאותים של הרשומות.

31. רציפות התהליכים מתייחסת לדרך שבה טכנולוגיות מידע משתלבות זו בזו, וכתוצאה משילוב זה פועלות למעשה כמערכת אחת. בסביבת סחר אלקטרוני, חשוב שהעסקאות, שנוצרו באתר האינטרנט של הגוף המבוקר, יעובדו באופן נאות על-ידי המערכות הפנימיות של הגוף המבוקר; כגון, המערכת החשבונאית ומערכת ניהול מלאי (המוכרות בדרך כלל בשם "מערכות משרד אחורי" (Back Office Systems). אתרי אינטרנט רבים אינם משולבים אוטומטית במערכות פנימיות.
32. אופן הקליטה וההעברה של עסקאות סחר אלקטרוני למערכת החשבונאית של הגוף המבוקר עשוי להשפיע על נושאים, כגון:
- שלמות ודיוק עיבוד העסקאות ואחסון המידע;
 - עיתוי ההכרה בהכנסה ממכירות, רכישות ועסקאות אחרות;
 - זיהוי ותיעוד עסקאות במחלוקת.
33. במקרה הרלוונטי למצגים בדוחות הכספיים, על המבקר לשקול: את אמצעי הבקרה המפקחים על שילוב עסקאות סחר אלקטרוני במערכות הפנימיות, ואת אמצעי הבקרה על שינויים במערכות והמרות נתונים - לצורך שמירה על רציפות התהליכים באופן אוטומטי.

השפעת רשומות אלקטרוניות על ראיות הביקורת

34. עסקאות סחר אלקטרוני אינן מלוות תמיד ברשומות על גבי נייר. רשומות אלקטרוניות עלולות להיות קלות יותר להשמדה או לשינוי, מאשר רשומות על גבי נייר, מבלי להותיר עקבות. על המבקר לשקול - האם מדיניות אבטחת המידע של הגוף המבוקר ואמצעי האבטחה המיושמים מספיקים, כדי למנוע שינויים בלתי-מורשים: במערכות, ברשומות חשבונאיות, או במערכות המספקות נתונים למערכת החשבונאית.
35. בבחינת מהימנותן (integrity) של הראיות האלקטרוניות, המבקר עשוי לבחון אמצעי בקרה אוטומטיים; כגון, בקרות לבדיקת מהימנות (integrity) הרשומות, חותמות תאריך אלקטרוניות, חתימות דיגיטליות, ואמצעי בקרה על גרסאות. בהתאם להערכת המבקר את אמצעי הבקרה האלה, המבקר עשוי גם לשקול את הצורך בנקיטת נהלים נוספים, כגון אישור פרטי העסקה או יתרות בחשבונות עם צדדים שלישיים.

שינויים בתקנים אחרים

36. תקן ביקורת 89 בדבר "תיקון תקן ביקורת 66 בדבר הנחיות ליישום תקני ביקורת בסביבה של מערכת מידע ממוחשבת" - בטל.

37. סעיף 1 בתקן ביקורת 64 בדבר "הסתמכות על מומחים" יתוקן כך שהסיפא: "או על מנתחי מערכות שלגביהם יתפרסם תקן ביקורת בעתיד" - תבוטל.

תחילה

38. תקן ביקורת זה יחול על ביקורת של דוחות כספיים לתקופות המתחילות ביום 1.1.2007, או לאחר מכן.